

MAP

Møte med aggresjonsproblematikk

Nasjonalt opplæringsprogram i forebygging og håndtering av
aggresjons- og voldsproblematikk

Kommunal versjon

HELSE NORD

HELSE MIDT-NORGE

HELSE VEST

HELSE SØR-ØST

SIFER

1

Forventninger

- Hvilke forventninger har du til dette kurset?
- Hva ønsker du å lære?

2

Bakgrunnen for MAP

HELSE MIDT-NORGE

HELSE NORD

HELSE SØR-ØST

HELSE VEST

3

Visjon

- Bidra til økt trygghet og sikkerhet for personer og medarbeidere
- Redusere forekomsten av aggressive og voldelige episoder

4

MAP-modellen

5

Hvorfor er denne kompetansen viktig?

- Aggresjons- og voldsproblematikk er en utfordring for medarbeidere og personer
- Møte med aggresjonsproblematikk kan ha store konsekvenser for arbeidsplassen
- Behov for å ivareta person- og personalsikkerhet

6

Grunnkurset

Dag 1

0800-0900: Aggresjonsforståelse
 0900-1000: Voldsrisikovurdering og
 håndtering
 1000-1100: Voldsforebygging
 1100-1145: Lunsj
 1145-1245: Forebyggende
 kommunikasjon
 1245-1315: Fysiske teknikker
 1330-1530: Fysisk trening

Dag 2

0800-0900: Deeskalering
 0900-1000: Selvregulering
 1000-1100: Samhandling
 1100-1145: Lunsj
 1145-1245: Etterarbeid
 1245-1445: Fysisk trening
 1445-1530: Gruppeoppgave

7

Kapittel 1 Aggresjonsforståelse

8

Læringsmål

Kjenne til:

- Individuelle og situasjonelle årsaker for vold og aggresjon

Ha kunnskap om:

- Ulike definisjoner, kategorier og former for aggresjon
- Ulike forklaringsmodeller

Kunne anvende:

- Beslutningsteori

Basert på forelesningsnotat av Ragnar Uthaugen (2002)

9

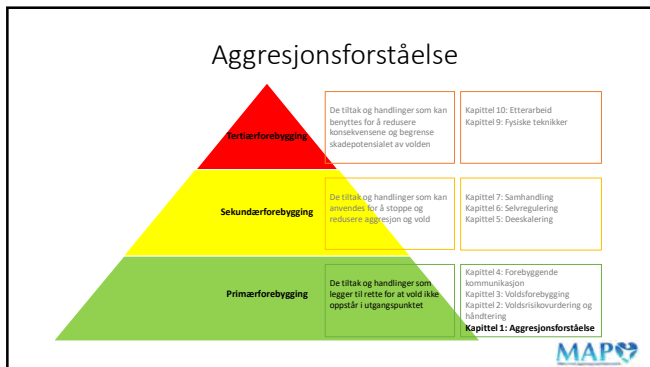

10

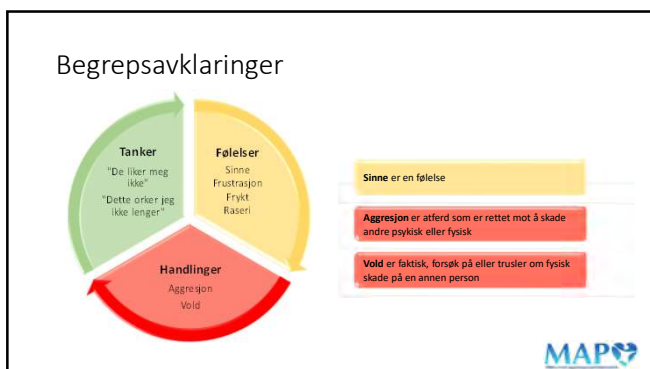

11

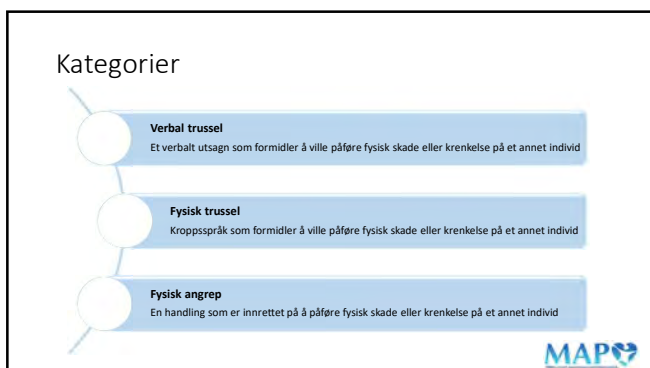

12

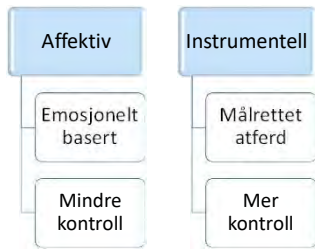

Former for aggresjon

MAPO

13

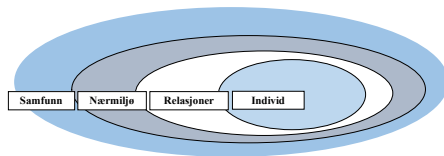

Forklaringsmodeller

MAPO

14

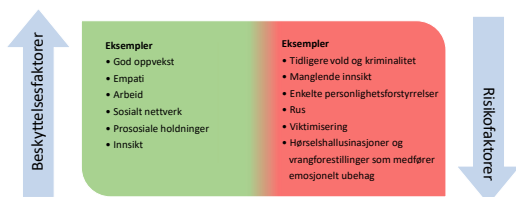

Beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer

MAPO

15

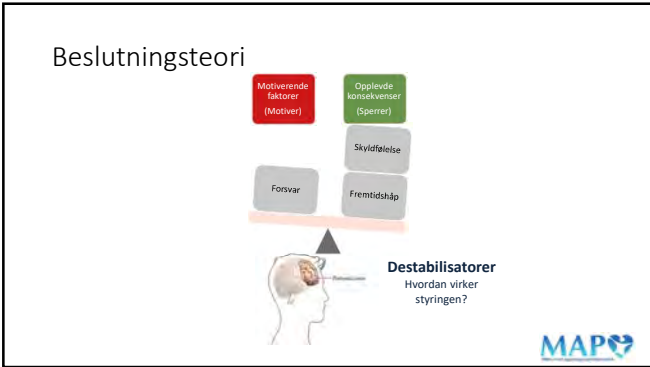

16

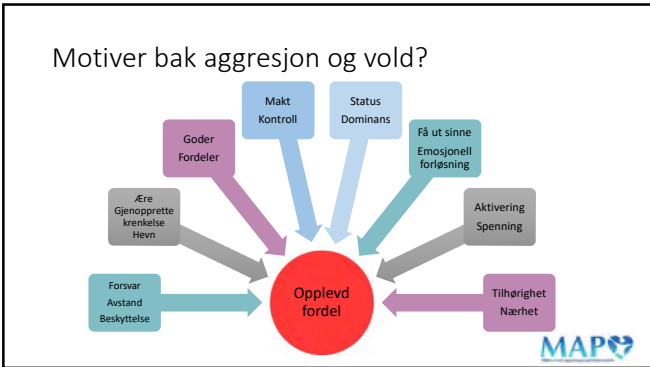

17

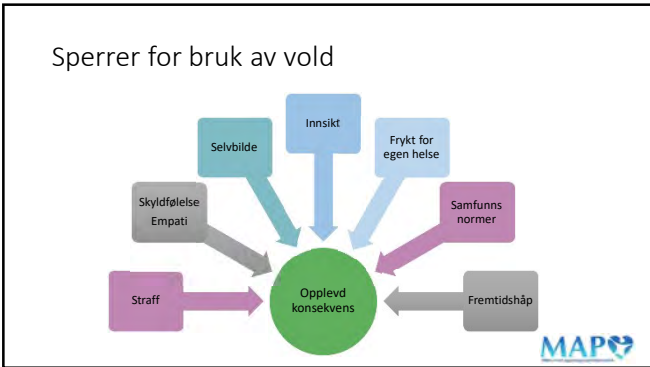

18

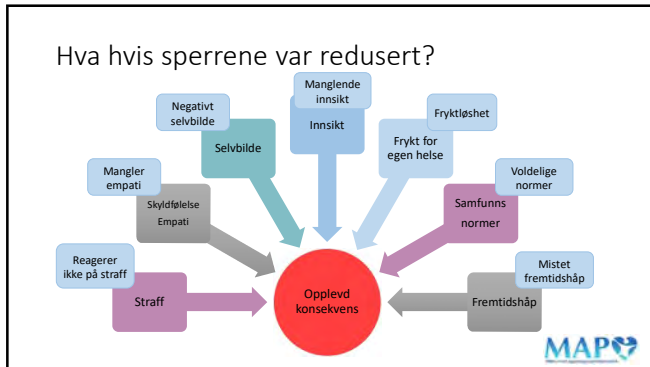

19

20

21

Oppsummering

- Skille mellom følelser og handling
- Vær nysgjerrig på hva volden er et uttrykk for. Hvorfor er denne personen aggressiv eller voldelig?
- Beslutningsteori
  - Vår forståelse av volden gir retning for forebygging og håndtering

22

Kapittel 2

Voldsriskovurdering og håndtering

23

Læringsmål

Kjenne til:

- Det overordnede målet – forebygge vold
- Begrepene vold, risiko, voldsriskovurdering og voldsriskohåndtering

Ha kunnskap om:

- Sentrale risikofaktorer på gruppenivå
- Hva voldsriskohåndtering innebærer:
  - Monitorering, restriksjoner, behandling og beskytte mulige offer
- Risiko- og vekstprinsippet

Kunne anvende:

- Etterspørre risikoinformasjon
- Delta i arbeid med risikovurdering og risikohåndtering

Basert på kursgrunnlag av Helge Andreas Hoff (PHD)

24

25

Sentrale begreper og definisjoner

Vold: Faktisk, forsøk på eller trusler om fysisk skade på annen person.

Risiko: En trussel eller fare som vi ikke fullt ut forstår, og som vi derfor bare kan forutse og forebygge med usikkerhet.

Vurdering: Innsamling og analyse av informasjon for å kunne gjøre beslutninger om forebyggende tiltak.

Håndtering: Tiltak som kan forebygge vold eller redusere konsekvensene av volden.

MAPS

26

Å jobbe med risiko

Vold er et samspillsfenomen som påvirkes av en rekke skiftende faktorer i og rundt personen

Det er vanskelig å forutsi hva mennesker vil gjøre litt fram i tid og hva konsekvensene kan bli

Hvorfor?

- Intensjoner endrer seg
- Risiko påvirkes av hva som skjer rundt personen
- Mulighetene til å utøve vold endrer seg
- Effekten av forebyggende tiltak kan endre seg

Risiko handler om fremtiden – som alltid er forbundet med usikkerhet

MAPS

27

Eksempler på risikofaktorer på gruppenivå

- Tidligere vold og kriminalitet
- Manglende innsikt
- Enkelte personlighetsforstyrrelser
- Rus
- Viktimisering
- Hørselshallusinasjoner og vrangforestillinger som medfører emosjonelt ubehag

MAPA

28

Essensen av risikovurdering

Hva kan skje?

Hvorfor kan det skje?

Hva kan vi gjøre med det?

MAPA

29

Case

Når du kommer på jobb en fredag ettermiddag får du høre at det er dårlig stemning i avdelingen.

Årsaken er at det «ryker ut av ørene» på Knut og han har vært irritert og mistenksom på nytt personale det siste døgnet. Han har også nektet å ta medisinene.

Du vet at Knut ofte blir mistenksom og utrygg på personalet i perioder hvor han opplever mye stress. Ved to tidligere tilfeller har han gått til angrep på personalet da han opplevde at de var ute etter han.

Mulige kilder til at han nå opplever seg stresset er at han er tom for røyk og venter besøk av sin søster som han ikke har møtt på et par år.

MAPA

30

Eksempel på klinisk risikohåndtering

KLAR - ”Kliniske Alternativ til Risikohåndtering”

Risikohåndteringsituasjon	Handlingsalternativ 1	Handlingsalternativ 2	Handlingsalternativ 3
Korte beskrivelser av atferd og situasjoner som tidligere er rapportert som problematiske.	Kort beskrivelse av hva som vil være tiltak nummer 1 i situasjonen.	Kort beskrivelse av hva som vil være tiltak nummer 2 i situasjonen.	Kort beskrivelse av hva som vil være tiltak nummer 3 i situasjonen.
1. Knut blir misenksom og irritert på sine omgivelser. Forvarslar: går med hette og solbriller, stirrer på personalet og isolerer seg.	Knut ønsker selv at kjent personal kan se tryg på tar kontakt og spør hvordan han har det. Han ønsker hjelp til avledning fra vanskelige tanker. Avledning i form av aktiviteter kan fungere bra.	Dersom handlingsalternativ 1 ikke fungerer, har Knut bedt om at personalet gir han tid og rom. Han kan gjerne tilbys å få sitte alene i hagen eller på rommet. Fortell han at du er tilgjengelig når han måtte ønske det.	Eventuelmedikasjon kan tilbys. Samsom har sagt tidligere vist seg nyttig når Knut har det vanskelig. Minn han på dette og at det er forslag som han selv har nevnt kan være nyttige.
2. Knut ønsker ikke å ta medisinen sin. Dette er et forvarslar og Knut har selv fortalt at han raskt merker at han blir forvirret dersom han ikke tar medisinen.	Spør han om å utdype bakgrunnen for at han ikke ønsker medisiner. Anerkjenn at medisinen har virkninger og bivirkninger. Fortell ham bakgrunnen for at legen har ordnert medisinen.	Minn han på at eventuelt seponering bør gjøres i samråd med behandler for å unngå bivirkninger. Dersom samtale ikke lykkes, må vi unngå å mase på ham. Det kan gjøres et nytt forsøk om et par timer.	Dersom han fortsatt ikke ønsker medisinen, nulls de ut i kurven og det rapporteres til behandler snarest.

31

Risikohåndtering

Monitorering	Restriksjoner	Behandling	Beskytte mulige offer
• Observasjon • Forvarslar • Samtalefrekvens • Telefonkontakt • Hjemmebesøk • Pårørendekontakt	• Utgangsbegrensning • Skjerming • Begrensninger i kontakt med omverdenen • Restriksjoner på bosted • Restriksjoner på aktivitet • Akuttelt lovverk	• Samtaleterapi • Miljøterapi • Rusebehandling • Sinne-mestrering • Jobbtrening • Holdningsrettede behandlingstiltak • Sosial ferdighetstrening • Medikamenter • Videre utredning	• Psykoedukasjon • Kunnskap om forvarslar • Varslingsrutiner/kriseplaner • Voldsalarm

32

To grunnprinsipper i risikohåndtering

- **Vekstprinsippet**
Tiltak som kan fremme trivsel, mening, mestrering, læring og fremtidshåp
- **Risikoprinsippet**
Tiltak rettet mot de viktigste risikofaktorene for vold

33

Oppsummering

- Nyttige hjelpespørsmål i det daglige arbeidet med risikovurdering:
  - *Hva kan skje?*
  - *Hvorfor kan det skje?*
  - *Hva kan vi gjøre med det?*
- Vekst- og risikoprinsippet
- Etterspør relevant risikoinformasjon på din arbeidsplass

34

Kapittel 3 Voldsforebygging

35

Læringsmål

Kjenne til:

- Sentrale voldsforebyggende faktorer; statiske, organisatoriske, individuelle og relasjonelle faktorer
- Begrepet avmakt

Ha kunnskap om:

- Tidlig identifikasjon av forvarslar
- Sårbarhetsområder

Kunne anvende:

- Kliniske innfallsvinkler i å jobbe med forvarslar og sårbarhetsområder

Basert på teorigrunnlag av Frank Flubbart (PhD),
Gunnar Solheim (PhD), Jacob Hvalbyen (PhD) og
Ragnar Skovbak (PhD)

36

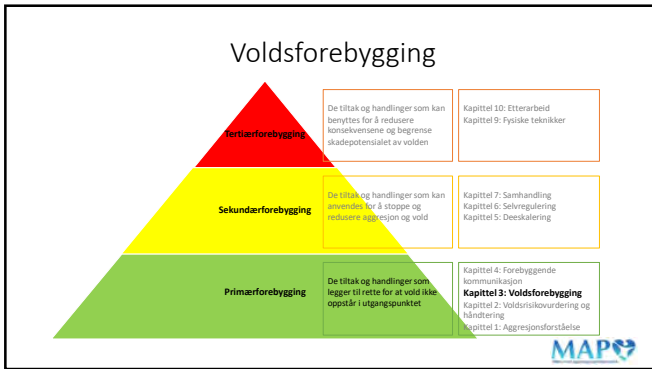

37

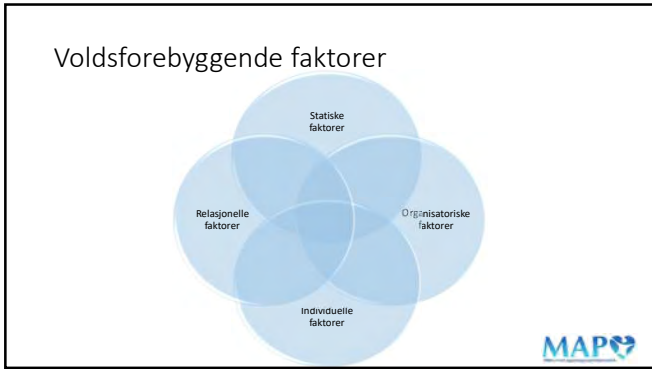

38

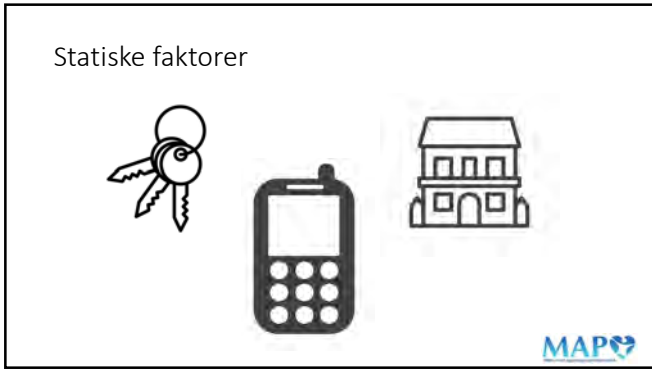

39

Organisatoriske faktorer

40

Individuelle faktorer hos personen

Indre	Motiverende	Ytre
Empati	Fritidsaktiviteter	Sosialt nettverk
Mestring	Økonomi	Hjelpeapparatet
Selvkontroll	Livsmål	Bosituasjon

41

Individuelle faktorer hos personalet

42

Relasjonelle faktorer

«Relasjonskonto»

43

Hva tror du mennesker kan oppleve som utfordrende i møte med din arbeidsplass?

Opplever at du ikke blir hørt og tatt på alvor?

Blir fortalt hva du kan gjøre og ikke gjøre?

44

Sårbarhetsområder

Eksempler:

- Fysisk kontakt
- Grensesetting
- Kommunikasjonsproblem
- Omstillinger
- Personer
- Risiko-kontakt
- Rusmidler
- Tilleggsområder

45

Forvarsler

Generelle ↔ Individuelle
Tidlige ↔ Sene
Indre ↔ Ytre

46

Brøset Violence Checklist (BVC)

Mer forvirret

Mer irritabel

Mer brautende atferd

Oftere fysiske trusler

Oftere verbale trusler

Oftere slag, spark etc mot inventar

SUM	= 0	Liten risiko for vold
	= 1-2	Moderat risiko for vold. Preventive forholdsregler bør tas.
	> 2	Høy risiko for vold. Preventive forholdsregler skal tas og planer for hvordan møte et eventuelt angrep legges.

47

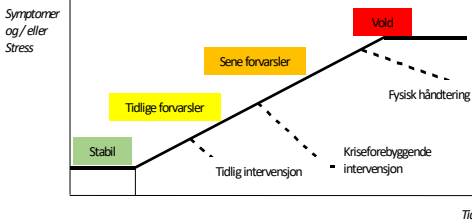

Tidlig intervensjon

The graph plots 'Symptomer og/eller Stress' on the y-axis against 'Tid' (Time) on the x-axis. A solid line shows a progression from a green box labeled 'Stabil' to a yellow box 'Tidlige forvarsler', then to an orange box 'Sene forvarsler', and finally to a red box 'Vold'. Dashed lines represent intervention points: 'Tidlig intervensjon' is shown as a dashed line from the 'Stabil' box down to the x-axis; 'Kriseforebyggende intervensjon' is a dashed line from the 'Tidlige forvarsler' box down to the x-axis; 'Fysisk håndtering' is a dashed line from the 'Vold' box down to the x-axis.

48

Oppsummering

• Voldsforebyggende faktorer

- Statiske
- Organisatoriske
- Individuelle
- Relasjonelle

• Relasjonskonto - bli en person andre har tillit til

- Hva kan du gjøre for å redusere personens opplevelse av avmakt?
- Kartlegg og bruk forvarsler og sårbarhetsområder

49

Kapittel 4

Forebyggende kommunikasjon

50

Læringsmål

Kjenne til

- Begrepet forebyggende kommunikasjon
- Ulike kommunikasjonsmessige hensyn

Ha kunnskap om

- Hvordan brukermedvirkning kan forebygge vold
- Formidling av avslag og regulering av atferd (grensesetting)
- Samtaleverktøyet «Samarbeidsdialog»

Kunne anvende:

- Refleksjonsmodell for utvikling av egne kommunikasjonsferdigheter
- Spesifikke ferdigheter ved nonverbal kommunikasjon

Basert på teorigrunnlag av Caroline Løgen (PHD)

51

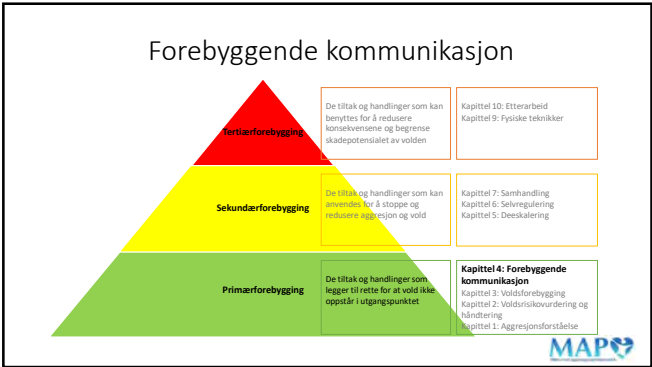

52

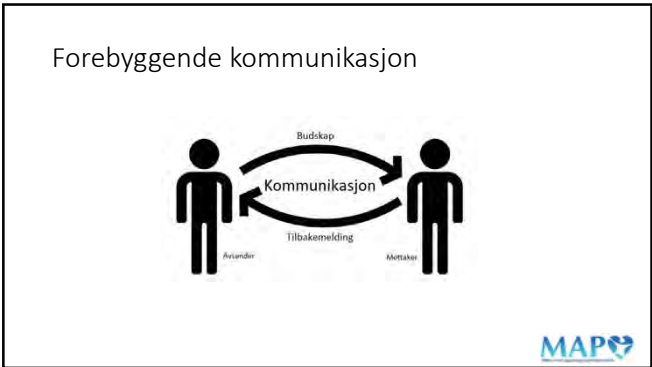

53

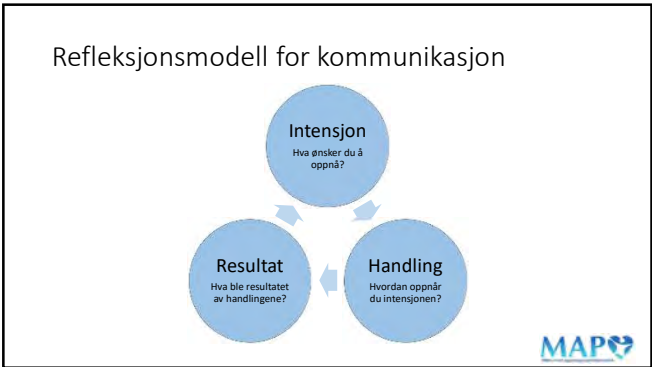

54

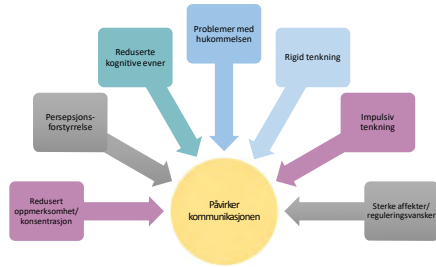

Kommunikasjonsmessige hensyn

MAPS

55

Brukermedvirkning

MAPS

56

Samarbeidsdialog

- Hva er viktig for deg?
- Hvilke situasjoner kan du oppleve som vanskelige?
- Er det noen spesielle situasjoner som personalet bør ta hensyn til?
- Hvordan kan vi se på deg når du begynner å få det vanskelig?
- Hvordan ønsker du å bli møtt når du har det vanskelig?
- Hva kan gjøre at du blir provosert eller sint?
- Hva gjør du når du blir sint?
- Hvordan kan vi hjelpe deg når du blir sint?

MAPS

57

Non-verbal kommunikasjon

58

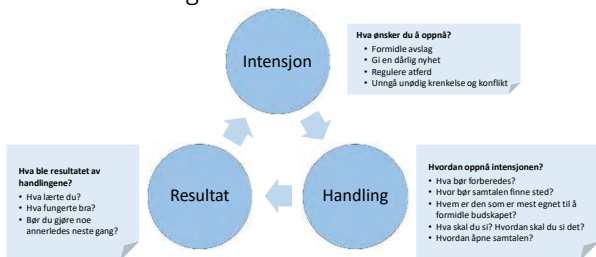

Grensesetting

59

Oppsummering

- Kommunikasjon er et av våre viktigste verktøy for å forebygge aggresjon og vold
- Refleksjonsmodellen er nyttig for å videreutvikle egne ferdigheter:
  - Intenjon:** Hva ønsker du å oppnå?
  - Handling:** Hvordan oppnår du intensjonen?
  - Resultat:** Hva ble resultatet av handlingene?
- Tilstrebe brukervedvirkning i alt du gjør – Redusert avmakt forebygger vold
- Samarbeidsdialogen – snakk om situasjoner som kan bli vanskelige og hvordan dere kan løse dem sammen

60

Kapittel 5

Deeskalering

Mote med aggresjonsproblematikk

61

Læringsmål

Kjenne til:

- Mål for kommunikasjonen
- Hva som kan eskalere og deeskalere en situasjon

Kunne anvende:

- Konkrete verbale og non-verbale deeskalerende intervensjoner i praksis

Basert på teorigrunnlag av Brodde Petersen (PHD)

62

Deeskalering

Tertierforebygging

De tiltak og handlinger som kan benyttes for å redusere konsekvensene og begrense skadepotensialet av volden

Kapittel 10: Etterarbeid
Kapittel 9: Fysiske teknikker

Sekundærforebygging

De tiltak og handlinger som kan anvendes for å stoppe og redusere aggresjon og vold

Kapittel 7: Samhandling
Kapittel 6: Selvregulering
Kapittel 5: Deeskalering

Primærforebygging

De tiltak og handlinger som legger til rette for et godt miljø og en god rapport i utgangspunktet

Kapittel 4: Forebyggende kommunikasjon
Kapittel 3: Voldsforebygging
Kapittel 2: Voldsrisikovurdering og håndtering
Kapittel 1: Aggresjonsforståelse

63

21

Hvordan
ville du
selv blitt
møtt?

64

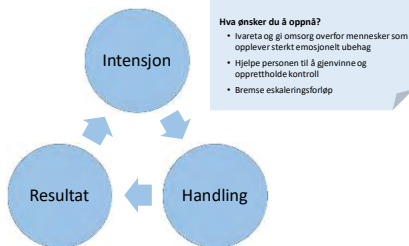

Deeskalering

65

**«Det holder på å klikke for meg!
Dere er noen forbanna idioter!»**

- A: Forsøk å finn roen.
B: Det hjelper ikke å snakke på den måten!
C: Hva er det som har skjedd?
D: Dette går nok bra!
E: Jeg forstår at du har det vanskelig nå.
F: Det der høres virkelig ikke greit ut!

66

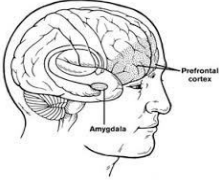

Anerkjenn følelsene først

MAP

67

Affektinntoning

«Jeg orker ikke mer av denne dritt-plassen!»

A: Oi, hva er det som har skjedd?
B: Det høres ikke godt ut!
C: Det høres ut som du er skikkelig frustrert!

MAP

68

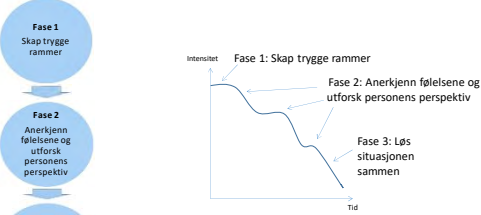

Deeskalering

MAP

69

Deeskalering

- Selvregulering
- Åpenhet og ærlighet
- Tid

70

Hvordan påvirker du samspillet?

71

Konfliktdempende kroppsspråk

72

Oppsummering

- Husk at en person som kanskje oppleves vanskelig, først og fremst *har* det vanskelig
- Husk rekkefølgen:
  - 1: *Skap trygge rammer*
  - 2: *Demp følelsene med empati og utforsk personens perspektiv*
  - 3: *Løs situasjonen sammen*
- Vær bevisst på hvordan du påvirker samspillet

73

Kapittel 6 Selvregulering

74

Læringsmål

Ha kunnskap om:

- Kroppens fysiologi og aktivering i møte med aggresjon og vold
- Hvordan egne følelser og reaksjoner kan påvirke samspillet og utfallet av aggressive hendelser

Kunne anvende:

- Prinsipper for selvregulering

Basert på forelesningsnotat av Anette Harris (2012)

75

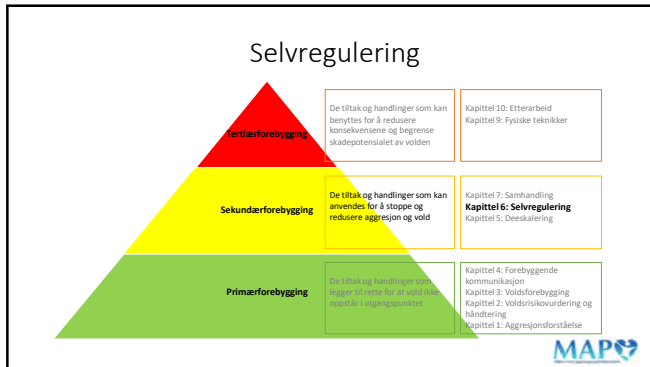

76

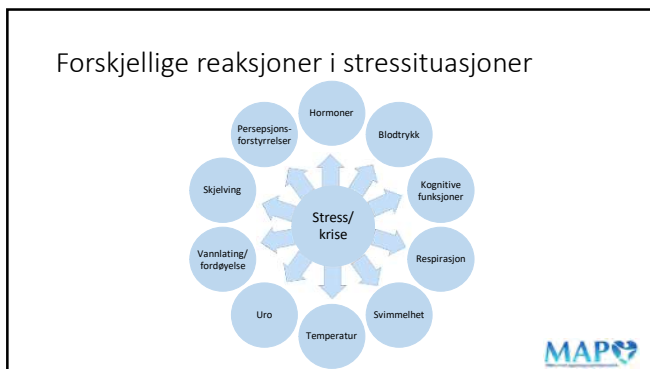

77

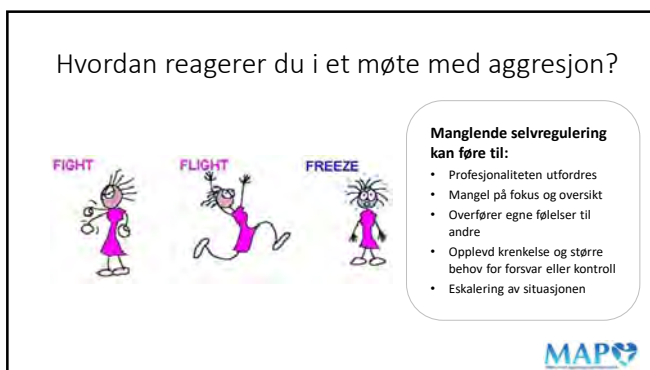

78

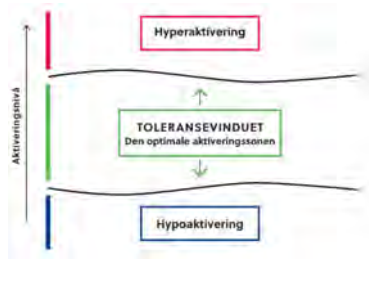

Toleransevinduet

79

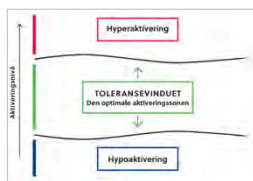

Hva kan påvirke vårt toleransevindu?

- Erfaring
- Forberedelse
- Fysisk og mental beredskap
- Opplevelse av kontroll
- Tillit til sine kollegaer
- Kompetanse
- Oppfølging
- Opplevelse av fare
- Trening

MAPS

80

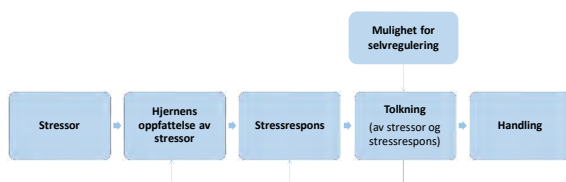

Stressmodell

MAPS

81

Selvregulerende teknikk - pusteøvelse

82

God selvregulering kan bidra til at man:

- Er bevisst på å ha et ikke-truende og avspent kroppsspråk
- Bruker rolige og kontrollerte bevegelser
- Bruker god nok tid i situasjonen
- Unngår å respondere med uhensiktsmessig irritasjon, forsvar, krenkelse og sinne
- Unngår å gi løfter man ikke kan holde
- Klarer bedre å ha oversikt over situasjonen
- Klarer å ha et løsningsfokus i situasjonen

83

Oppsummering

- Bevissthet rundt egne tanker og følelser er et nødvendig utgangspunkt for selvregulering i møte med aggresjon og vold
- God selvregulering bidrar til hensiktsmessig og profesjonell samhandling
- Nødvendig utgangspunkt for omsorg og ivaretagelse
- Evne til selvregulering kan bedres og utvikles ved bevisstgjøring og trening

84

Kapittel 7

Samhandling

Mote med aggresjonsproblematikk

85

Læringsmål

Ha kunnskap om:

- Ledelse, kommunikasjon og ulike roller i kritiske situasjoner
- Simuleringsbasert trening for bedre samhandling

Kunne anvende:

- Planlegging av risikosituasjoner
- Hensiktsmessig posisjonering og sikkerhetstenkning i risikosituasjoner

Basert på kursgrunnlag av Olav Kjøllewold Olsen (PHS)

86

Samhandling

Tertierforebygging

De tiltak og handlinger som kan benyttes for å redusere konsekvensene og begrense skadepotensialet av volden

Kapittel 10: Etterarbeid
Kapittel 9: Fysiske teknikker

Sekundærforebygging

De tiltak og handlinger som kan anvendes for å stoppe og redusere aggresjon og vold

Kapittel 7: Samhandling
Kapittel 6: Selvregulering
Kapittel 5: Deeskalering

Primærforebygging

De tiltak og handlinger som legger til rette for en godt tilpasset og trygg utøvelse av vold

Kapittel 4: Forebyggende kommunikasjon
Kapittel 3: Voldsforebygging
Kapittel 2: Voldsrisikovurdering og håndtering
Kapittel 1: Aggresjonsforståelse

87

Hvem bør ta ledelsen i en kritisk situasjon?

88

Ledelsesprinsipper i kritiske situasjoner

Kun leder i situasjonen snakker

Alle andre trygger situasjonen

Forespørsler henvises leder

89

Hvilke oppgaver finnes det i en kritisk situasjon?

90

Planlegging

Ved vaktstart

Når situasjoner oppstår

91

Sikkerhetstenkning i miljøet

Tertiærnivå
Fokus på skadebegrensning

Sekundærnivå
Økt tilstedeværelse med fokus på å etablere trygge rammer

Primærnivå
Generell tilstedeværelse med fokus på forebygging

92

Posisjonering i kritiske situasjoner

person

B Person

A Person

B Person

Dialog

B person gir støtte til A person og skal være klar til å kunne fysisk intervenere

B person gir støtte til A person og skal være klar til å kunne fysisk intervenere

93

Simuleringsbasert treningsmetode

En strukturert evidensbasert metode for vedlikeholdsoplæring
ved hjelp av teori og praktiske øvelser

94

Oppsummering

- Ledelse i kritiske situasjoner
- De ulike rollene i kritiske situasjoner
- Planlegging fører til bedre forebygging og håndtering
- Hensiktsmessig posisjonering i risikosituasjoner

95

Kapittel 9 Fysiske teknikker

96

Læringsmål

Ha kunnskap om:

- Ulike risikomomenter ved bruk av de ulike fysiske teknikkene
- Fagetiske prinsipper ved bruk av fysiske teknikker i praksis
- Hvorfor og hvordan en bør trene

Kunne anvende:

- Ulike fysiske teknikker for å ivareta sin egen og personens sikkerhet (praktisk trening)

Basert på treningsnett av Jølleub Lockmeier (PHD)

97

Fysiske teknikker

Tertiærforebygging De tiltak og handlinger som kan benyttes for å redusere konsekvensene og begrense skadepotensialet av volden	Kapittel 10: Ettertryk Kapittel 9: Fysiske teknikker
Sekundærforebygging De tiltak og handlinger som kan anvendes for å stoppe og redusere aggressjon og vold	Kapittel 7: Samhandling Kapittel 6: Selvregulering Kapittel 5: Deeskalering
Primærforebygging De tiltak og handlinger som legges til rette for at vold skal oppstå i utgangspunktet	Kapittel 4: Forebyggende kommunikasjon Kapittel 3: Voldsforebygging Kapittel 2: Voldsriskovurdering og håndtering Kapittel 1: Aggresjonsforståelse

98

Modulbasert oppbygning

Modul 1: Unnvikelsesteknikker

Modul 2: Frigjøringsteknikker

Modul 3: Fastholdningsteknikker

99

Grunnleggende fagetske prinsipp ved bruk av fysiske teknikker

For personen:	For personalet:
Ikke påføre skade	Unngå skader
Minst mulig smerte	Effektive
Unngå unødige krenkelse	Enkle å lære
Trygg opplevelse	Enkle å bruke
Tilpasse fysisk kraft	Tillit til ferdigheter

MAPS

100

Hvorfor trene regelmessig?

- Sikkerhet
- Teamarbeid
- Forberedt på situasjoner
- Erfaringsutveksling
- Grunnlag for refleksjoner

MAPS

101

Prinsipper for trening

- Lokal og jevnlig trening
- Trene uten skade
- En teknikk per fare
- Teknikkstruktur
- Veiledning underveis

MAPS

102

Oppsummering

- Grunnleggende fagetiske prinsipper
- Regelmessig trening er nødvendig for å utvikle og vedlikeholde kompetansen til å forebygge og håndtere kritiske situasjoner

103

Kapittel 10 Etterarbeid

104

Læringsmål

Kjenne til:

- Faktorer som påvirker vår opplevelse av stress og kriser
- Hvordan en kan bruke aggressive episoder til læring og forebygging
- Hvordan aggressive episoder kan brukes i forbedrings- og kvalitetsarbeid

Ha kunnskap om:

- Normale og mulige reaksjoner i etterkant av aggressive episoder
- De ulike tiltak som kan brukes i etterkant av hendelser
- Hva som bør etterspørres av rutiner og planverk

Basert på læringstrinnlag av Øyvind Skjerve (PHD)

105

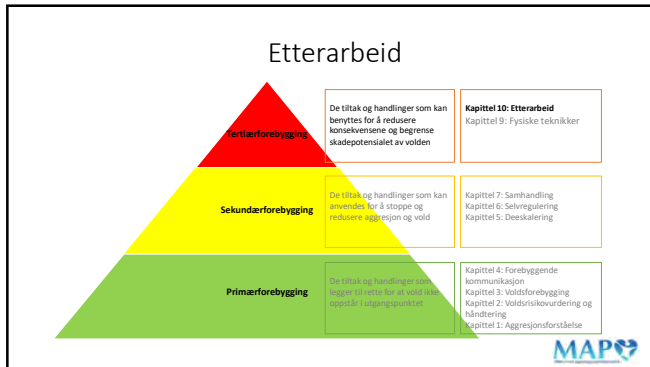

106

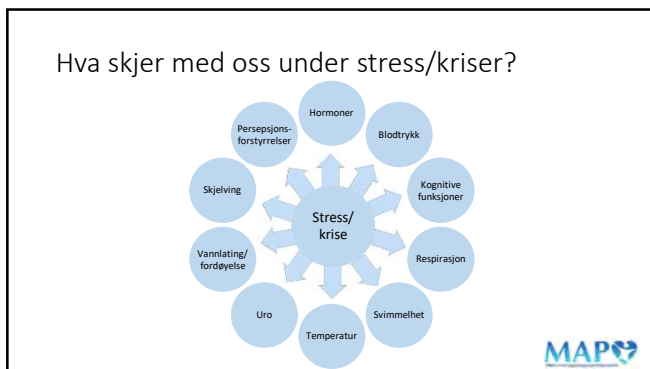

107

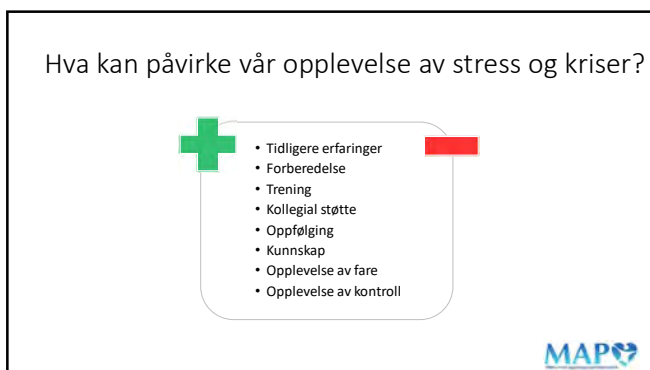

108

Ulike reaksjoner

- Stressreaksjon
- Krisereaksjon
- Overdeterminert reaksjon

109

Stressreaksjon

- Normal reaksjon
- Avtar gradvis av seg selv
- Langvarig stress:
  - Fysiske plager
  - Psykiske plager som alarmberedskap og utbrenthet

Ved akutt overbelastning kan stresset føre til en krisereaksjon

110

Krisereaksjon

111

Overdeterminert reaksjon – Urimelig forhold mellom traumet og reaksjonen

- Sterk reaksjon på en forholdsvis mild stressor
- En reaksjon med et skjult moment fra fortiden
  - Parallell stressor
  - Analog stressor (avtar ikke gradvis)

112

Alvorligere former for stress/krisereaksjoner

- Utvikling av PTSD
- Utbrenthet
- Sekundærtraumatisering

113

Ulike typer oppfølgingstiltak

- Ettersamtale med person
- Kollegastøtte
- Psykologisk førstehjelp
- Defusing
- Debriefing

Verktøyene finner dere på: www.sifer.no/map

114

Ettersamtale med person

- Hensikt
- Samtalen(e)s innhold

115

Kollegastøtte

Hensikt:

- Gi støtte og omsorg
- Bearbeiding av belastende opplevelser
- Redusere psykisk slitasje, helseplager og sykefravær
- Avdekke eventuelle behov for videre oppfølging og hjelp

116

Psykologisk førstehjelp

Hensikt:

- Gi støtte og omsorg umiddelbart etter en hendelse
- Vurdere behov for videre oppfølging

117

Defusing

Hensikt:

- Forebygge konsekvensene og begrense skadepotensialet etter alvorlige hendelser
- Skape felles forståelse av det som har skjedd
- Vurdere behov for videre oppfølging

118

Debriefing

Hensikt:

- Forbedring og læring
- Evaluere og eventuelt revidere interne prosedyrer og personens behandlingsplan
- Øke person og personalsikkerheten
- Utarbeide forbedringspunkter

119

HMS-arbeid og rutiner

- Lederansvar
- Rutiner for oppfølging
- Dokumentasjon

120

Oppsummering

- Vi reagerer ulikt på stressende situasjoner
- Å jobbe i møte med aggresjon og vold er krevende – derfor må vi ha rutiner og kultur for å redusere denne belastningen
- Situasjoner vil oppstå – i etterkant må vi sette oss ned og evaluere og lære av hendelsene – både personer og personalet
- Husk å etterspør rutiner på egen arbeidsplass!

121

For mer informasjon

- Nettside: www.sifer.no/map
- Facebook: <https://www.facebook.com/groups/mapnorge>

122

Oppsummering

Hva har vært det mest nyttige for deg i løpet av kurset?

Hvordan kan du videreføre kunnskap fra MAP til din arbeidsplass?

123
